

Ο ΓΕΡΟΣ

Ενέπνεε σεβασμό, παρ' όλη την παλαιομοδίτικη και βρώμικη εμφάνισή του. Τα σημαίνοντα πρόσωπα του Κούσκο* τον χαιρετούσαν με σοβαρότητα. Είχε πάντα μαζί του ένα μπαστούνι με χρυσή λαβή· το καπέλο του, με στενό μπορ, του σκίαζε ελαφρά το μέτωπο. Ένιωθες κάπως άβολα άμα τον συνόδευες, γιατί γονάτιζε μπροστά από όλες τις εκκλησίες και τα παρεκκλήσια, και έβγαζε το καπέλο του με επιδεικτικό τρόπο όταν χαιρετούσε τους ιερομόναχους. Ο πατέρας μου τον μισούσε. Είχε δουλέψει γραφιάς στα τσιφλίκια του Γέρου. «Ουρλιάζει από τις βουνοκορφές με φωνή κολασμένου, υπενθυμίζοντας στους ινδιάνους του, πως του λόγου του είναι πανταχού παρόν. Αποθηκεύει τους καρπούς από τα περιβόλια και τους αφήνει να σαπίσουν, πιστεύει πως η αξία τους είναι μηδαμινή για να τους φέρει να τους πουλήσει στο Κούσκο ή να τους πάει στο Αμπανκάι, και ότι είναι πολύ ακριβά για να τους αφήσει στους ινδιάνους κολλήγους**. Στην κόλαση θα πάει!»

**Cusco, στα κέτσουα K'osk'ο, σημαίνει «ομφαλός», κέντρο της ινκαϊκής αυτοκρατορίας. Σ.τ.Μ.*

*** Colonos, ινδιάνοι που ανήκουν στα τσιφλίκια. Σ.τ.Σ.*

έλεγε γι' αυτόν ο πατέρας μου.

Ήταν συγγενείς, και τους χώριζε μίσος. Όμως, ο πατέρας μου, στη σκέψη αυτού του ανθρώπου, συνέλαβε ένα παράξενο σχέδιο. Και παρότι μου είχε πει πως προορισμός μας ήταν το Αμπανκάι, κατευθυνθήκαμε προς το Κούσκο, ξεκινώντας από ένα απομακρυσμένο χωριό. Κατά τον πατέρα μου, ήμασταν περαστικοί. Ήμουν γεμάτος ανυπομονησία για να φτάσω στη μεγάλη πόλη. Και τον Γέρο τον γνώρισα σε μΙΑΝ αξέχαστη στιγμή. Μπήκαμε νύχτα στο Κούσκο. Ο σιδηροδρομικός σταθμός και η φαρδιά λεωφόρος όπου προχωρούσαμε αργά, πεζοί, με ξάφνιασαν. Ο ηλεκτρικός φωτισμός ήταν πιο αδύναμος από εκείνον που υπήρχε σε κάποια μικρά χωριά που είχα γνωρίσει. Φράχτες ξύλινοι ή σιδερένιοι προστάτευαν τους κήπους και τα σύγχρονα σπίτια. Δεν μπορούσε να είναι αυτό το Κούσκο του πατέρα, αυτό που μου είχε περιγράψει, μπορεί και χιλιάδες φορές. Ο πατέρας μου κρυβόταν κοντά στους τοίχους καθώς προχωρούσε, στη σκιά. Το Κούσκο ήταν η γενέτειρά του και δεν ήθελε να τον αναγνωρίσουν. Σίγουρα μοιάζαμε με δραπετές, δεν ερχόμασταν όμως ηττημένοι, αλλά για να πραγματοποιήσουμε ένα μεγάλο σχέδιο. «Θα τον εξαναγκάσω. Μπορώ να τον καταστρέψω!» είχε πει ο πατέρας μου. Αναφερόταν στον Γέρο. Όταν φτάσαμε στα στενά δρομάκια, ο πατέρας μου άρχισε να περπατάει πίσω από εμένα και τους βαστάζους που κουβαλούσαν τις αποσκευές μας. Εμφανίστηκαν τα σκαλιστά ξύλινα μπαλκόνια, οι μεγαλοπρεπείς και αρμονικές προσόψεις, οι δρόμοι με την αίσθηση της προοπτικής τους, κυματιστοί πάνω στη βουνοπλαγιές. Ούτε ένα αρχαίο τείχος, όμως! Τα γνώριζα αυτά τα μπαλκόνια που προεξέχουν σαν εξώστες, τις πετρόχτιστες προσόψεις και τους λαξευτούς διαδρόμους που κατέληγαν στις εξώθυρες, τις μεγάλες μεσαυλές με τις καμάρες. Τα είχα δει όλα αυτά κάτω από τον ήλιο της Ουαμάγκα.

Εγώ περιεργαζόμουν εξονυχιστικά τους δρόμους αναζητώντας τα ινκαϊκά τείχη. «Κοίτα απέναντι!» μου είπε ο πατέρας. Ήταν το παλάτι ενός Ίνκα. Όταν ο πατέρας έδειξε το τείχος, κοντοστάθηκα. Ήταν σκούρο, τραχύ, η γερμένη μπροστινή του όψη το έκανε ελκυστικό. Ο άσπρος τοίχος του πρώτου ορόφου ξεκινούσε ως κατακόρυφη προέκταση του τείχους. «Θα το δεις με την ησυχία σου αργότερα. Πάμε να προλάβουμε τον Γέρο» είπε. Φτάσαμε στο σπίτι του Γέρου. Ήταν στο δρόμο του τείχους των Ίνκα. Μπήκαμε στην πρώτη αυλή. Περιβαλλόταν από μια στοά με πέτρινες κολόνες και καμάρες που υποβάσταζαν τον πάνω όροφο, με καμάρες κι αυτός αλλά πιο λεπτές. Θαμποί λαμπτήρες άφηναν να εισχωρήσουν οι μορφές στην αυλή, όλα ήταν σιωπηλά. Ο πατέρας μου έβαλε μια φωνή. Από τον πάνω όροφο κατέβηκε ένας μεστίσο* και μετά ένας ινδιάνος. Η σκάλα δεν ήταν φαρδιά, σε σύγκριση με την ευρύχωρη αυλή και τη βεράντα. Ο μεστίσο κρατούσε μια λάμπα και μας οδήγησε στη δεύτερη αυλή. Δεν είχε ούτε καμάρες, ούτε πάνω όροφο, μονάχα μια βεράντα με ξύλινες κολόνες. Ήταν σκοτεινά, δεν υπήρχε ηλεκτρικός φωτισμός. Είδαμε τις λάμπες σε μερικά δωμάτια. Κάποιοιμίλαγαν δυνατά. Θα ήταν ενοικιαζόμενα δωμάτια. Ο Γέρος έμενε στο μεγαλύτερο από τα τσιφλίκια του στο Απουρίμακ· ερχόταν που και που στην πόλη, για τις δουλειές του ή για τα πανηγύρια. Καθώς περνούσαμε, όλο και κάποιοι ένοικοι έβγαιναν να μας δουν. Ένα δενδρύλλιο, ένα σεντρόν**, αν και ήταν κοντό και με κάτισχνα κλαδιά, έκανε την αυλή να μοσχοβολάει. Μπορούσες να δεις λευκά σημάδια στον κορμό του μικρού δέντρου, σίγουρα τα παιδιά το βασάνιζαν. Ο ινδιάνος φορτώθηκε τις αποσκευές του πατέρα μου και τη δικιά μου. Τον είχα παρατηρήσει προσεχτικά γιατί υπέθετα πως ήταν ο πόγκο***. Το παντελόνι, πολύ εφαρμοστό, τον κάλυπτε μόνο μέχρι τα γόνατα. Ήταν ξυπόλυτος και στα γυμνά του πόδια διακρίνονταν οι μύες, σκληρά λαμπερά δεμάτια. «Ο Γέρος θα τον αναγκάσει να πλυθεί στο Κούσκο», σκέφτηκα. Η εμφάνισή του έμοιαζε εύθραυστη, ήταν λιγνός, ψηλό δε θα τον έλεγες. Στις άκρες του καπέλου του διακρινόταν ο ψάθινος σκελετός. Δε μας κοίταξε. Κάτω από το μπορ του καπέλου του μπόρεσα να παρατηρήσω την αετίσια του

**Mestizo, το πρόσωπο που έχει γεννηθεί από γονείς διαφορετικής φυλής, ειδικά από ινδιάνικης και ισπανικής. Σ.τ.Μ.*

***Cedrón, Δενδρύλλιο ύψους 1.50 μέχρι 2.50 μ. Πολύ αρωματικό, με άσπρα ή μοβ λουλούδια που ανθίζουν την άνοιξη και το καλοκαίρι. Διακοσμεί τις αυλές των σπιτιών. Σ.τ.Μ.*

****Pongo, Ο ινδιάνος του τσιφλικιού που υπηρετεί σε βάρδιες και δίχως αμοιβή στο σπίτι του αφέντη. Σ.τ.Σ.*

μύτη, τα βαθουλωμένα του μάτια, τους τένοντες του λαιμού που προεξείχαν. Αντίθετα, του μεστίσο η έκφραση, ήταν σχεδόν αυθάδης. Φορούσε ρούχα ιππασίας. Μας πήγαν στην τρίτη αυλή που δεν είχε πλέον βεράντα. Εκεί, ένωσα τη μυρωδιά καβαλίνας. Αλλά η εικόνα του ινκαϊκού τείχους και η ευωδιά του σεντρόν συντηρούσαν την καλή μου διάθεση. «Εδώ;» ρώτησε ο πατέρας μου. «Ο κύριος μίλησε. Αυτός αποφάσισε» απάντησε ο μεστίσο. Με το πόδι του άνοιξε μια πόρτα. Ο πατέρας μου πλήρωσε τους βαστάζους και τους αποχαιρέτησε. «Πες στον κύριο ότι θα πάω, ότι θα πάω αμέσως στη κάμαρή του. Είναι επείγον!» διέταξε ο πατέρας μου τον μεστίσο. Εκείνος τοποθέτησε τη λάμπα πάνω σε ένα πεζούλι, στο δωμάτιο. Πήγε κάτι να ξεστομίσει, άλλα ο πατέρας μου τον κοίταξε με αυταρχικό ύφος και ο άνθρωπος υπάκουσε. Μείναμε μόνοι. «Είναι ένα μαγεριό! Είμαστε στην αυλή με τα

ζωντανά!» αναφώνησε ο πατέρας μου. Με πήρε από το χέρι. «Είναι το μαγεριό των αγωγιατών» μου είπε. «Θα φύγουμε αύριο οπωσδήποτε για το Αμπανκάι. Μην βάζεις τα κλάματα. Γιατί να πάω στην κόλαση, επειδή ξεζούμισα έναν καταραμένο;» Ένοιωσα τη φωνή του να πνίγεται και τον αγκάλιασα. «Είμαστε στο Κούσκο!» του είπα. «Γι' αυτό, γι' αυτό!» Βγήκε. Τον ακολούθησα ως την πόρτα. «Περίμενε με ή πήγαινε να δεις το τείχος» μου είπε. «Πρέπει να μιλήσω στον Γέρο, τώρα αμέσως». Διέσχισε την αυλή πολύ γρήγορα, σαν να υπήρχε φως. Ήταν μαγεριό για ινδιάνους το δωμάτιο που μας έδωσαν. Λεκέδες από κάπνα ανέβαιναν ίσαμε το ταβάνι, πάνω από την γωνία όπου υπήρχε μια ντόπια τούζπα, η πέτρινη εστία των ιθαγενών. Πεζούλια περιέβαλλαν το δωμάτιο. Ένα παλιοκρέβατο από σκαλιστό ξύλο με ένα είδος ουρανού από κόκκινο ύφασμα, ερχόταν να διαταράξει την ταπεινότητα του μαγεριού. Η άσπιλη κουβέρτα από πράσινο μετάξι που σκέπαζε το κρεβάτι, τόνιζε την αντίθεση. «Ο Γέρος!», συλλογίστηκα. «Να πώς μας υποδέχεται!» Εγώ, δεν αισθανόμουν κι άσχημα σε αυτό το δωμάτιο. Έμοιαζε αρκετά με την κουζίνα όπου με ανάγκασαν να ζήσω στα παιδικά μου χρόνια· το σκοτεινό δωμάτιο όπου δέχτηκα τις φροντίδες, τη μουσική, τα τραγούδια και την τόσο γλυκιά λαλιά των ινδιάνων υπηρετριών και των κονσερτάδος*. Όμως αυτό το σκαλιστό κρεβάτι, τί να σήμαινε άραγε; Την διεφθαρμένη ψυχή του Γέρου, τη μανία του να προσβάλλει τον φιλοξενούμενο, τον κοσμογυρισμένο συγγενή που είχε το θάρρος να επιστρέψει. Εμείς δεν τον χρειαζόμασταν. Γιατί ερχόταν ο πατέρας μου εκεί που ήταν αυτός; Γιατί το είχε βάλει στόχο να τον καταστρέψει; Καλύτερα να τον άφηνε να σαπίζει μέσ στα κρίματά του. Ειδοποιημένος, ο Γέρος επέλεξε ένα σίγουρο τρόπο να προσβάλει τον πατέρα μου. Θα αναχωρούσαμε με την αυγή! Θα διασχίζαμε την πάμπα του Άντα. Έτσι ήταν προκαθορισμένο. Έτρεξα να δω το τείχος. Σχημάτιζε γωνία. Προχωρούσε σε όλο το μήκος μιας φαρδιάς οδού και συνέχιζε σε μιαν άλλη, στενότερη και πιο σκοτεινή, που μύριζε ούρα. Εκείνος ο στενός δρόμος σκαρφάλωνε την πλαγιά. Περπάτησα το χώρο μπροστά στο τείχος, πέτρα προς πέτρα. Απομακρυνόμουν μερικά βήματα, το ατένιζα, και ξαναπλησίαζα. Άγγιξα τις πέτρες με τα χέρια, ακολούθησα την κυματιστή γραμμή, εκεί που ενώνονται οι λαξευτές πέτρες, απρόβλεπτη, σαν τη γραμμή των ποταμών. Στο σκοτάδι του δρόμου, στη σιωπή, το τείχος έμοιαζε ζωντανό, οι αρμοί από τις πέτρες που είχα αγγίξει φλόγιζαν τις παλάμες μου. Κανείς δεν πέρασε από αυτό το δρόμο, για πολλήν ώρα. Άλλα, όπως κοιτούσα, σκυμμένος, μια από τις πέτρες, εμφανίστηκε ένας άνδρας από το πιο πάνω σοκάκι. Σηκώθηκα όρθιος. Απέναντι ήταν ένας ψηλός, μισογκρεμισμένος πλίνθινος τοίχος. Κόλλησα πάνω του. Ο άνδρας κατούρησε στη μέση του δρόμου και συνέχισε το περπάτημα. «Να εξαφανιστεί» –σκέφτηκα. «Να ανοίξει η γη να τον καταπιεί». Όχι γιατί κατούρησε, αλλά γιατί κοντοστάθηκε και έμοιαζε να παλεύει με τον ίσκιο του τείχους· ήταν στιγμές που περίμενε, εντελώς κρυμμένος στη σκοτεινιά που πήγαζε από τις πέτρες. Με έφτασε και με προσπέρασε από μακριά, περπατώντας πάντα με κόπο. Έφτασε στο φωτισμένο σταυροδρόμι και έστριψε. Θα πρέπει να 'ταν ένας μεθύστακας.

*Concertados, Αγρότες με ετήσια αμοιβή. Σ.τ.Σ.

Το πέρασμα του δεν διατάραξε την ενασχόλησή μου με το τείχος, την επικοινωνία εκείνη που άρχιζε να δημιουργείται μεταξύ μας. Όταν ταξιδεύαμε διασχίζοντας τις περουνιανές Άνδεις, από την ανατολή στην δύση και από το νότο στο βορά, ο πατέρας μου μίλαγε για την γενέτειρά του, τα παλάτια, τους ναούς και τις πλατείες με τις αγορές. Κι εγώ στα ταξίδια αυτά είχα μεγαλώσει. Όταν ο πατέρας μου αντιμετώπιζε τους εχθρούς του και, ακόμα, όταν ατένιζε ορθός τα βουνά από τις

πλατείες των χωριών και νόμιζες ότι από τα μπλε του μάτια θα ανάβλυζαν ποτάμια από δάκρυα, που εκείνος πάντα συγκρατούσε, χάρις θαρρείς σε κάποιο προσωπίο, εγώ συλλογιζόμουν το Κούσκο. Ήξερα πως στο τέλος θα φτάναμε στη μεγάλη πολιτεία. «Θα είναι για το αιώνιο καλό!», αναφώνησε ο πατέρας μου ένα απόγευμα, στο Πάμπας, όπου βρισκόμασταν κυκλωμένοι από το μίσος. Οι πέτρες του ινκαϊκού τείχους ήταν μεγαλύτερες και πιο παράξενες από ο,τι είχα φανταστεί· κόχλαζαν κάτω από τον ασβεστωμένο πάνω όροφο, που ήταν τυφλός από την μεριά του στενού δρόμου. Θυμήθηκα τότε, τα τραγούδια στα κέτσουα που επαναλαμβάνουν την ίδια φράση με πάθος: «γιάουαρ μάιου», ποτάμι από αίμα· «γιάουαρ ούνο» ματωμένο νερό· «πουκ'τικ, γιάουαρ κότσα», λίμνη από αίμα που βράζει· «γιάουαρ γουέκ'ε», δάκρυα από αίμα. Όμως, δεν θα μπορούσε να λέγεται «γιάουαρ ρούμι», πέτρα από αίμα ή «πουκ'τικ γιάουαρ ρούμι», πέτρα από αίμα που βράζει; Το τείχος ήταν ακίνητο, μα κόχλαζε σε όλες τις γραμμές του και η επιφάνεια του μεταβαλλόταν, όπως των ποταμών το καλοκαίρι, που σχηματίζουν κάτι σαν κορυφή, προς το κέντρο της ροής, στην πιο επικίνδυνη ζώνη, την πιο ισχυρή. Οι ινδιάνοι ονομάζουν «γιάουαρ μάιου» αυτά τα θολά ποτάμια, γιατί στραφταλίζουν καθώς κινούνται κάτω από τον ήλιο, όπως το αίμα. «Γιάουαρ μάιου» ονομάζουν και τις στιγμές βίας των πολεμικών χορών, τότε που οι χορευτές έρχονται στα χέρια. «Πουκ'τικ, γιάουαρ ρούμι!» αναφώνησα δυνατά μπροστά στο τείχος. Και, καθώς ο δρόμος παρέμενε σιωπηλός, επανέλαβα αρκετές φορές τη φράση. Ο πατέρας μου έφτανε εκείνη τη στιγμή στη γωνία. Άκουσε τη φωνή μου και προχώρησε στο στενό το δρόμο. «Ο Γέρος έβαλε τις φωνές και μου ζήτησε συγνώμη» είπε. «Μα εγώ γνωρίζω καλά αυτά τα κροκοδείλια δάκρυά του. Θα φύγουμε αύριο. Λέει πως όλα τα δωμάτια της πρώτης αυλής είναι γεμάτα έπιπλα, σάκους και παλιοπράγματα και πως έβαλε να κατεβάσουν ειδικά για μένα το μεγάλο κρεβάτι του πατέρα του. Παραμύθια! Άλλα εγώ είμαι χριστιανός και, μόλις φέξει, θα πρέπει να πάμε, μαζί με τον Γέρο στην λειτουργία, στον καθεδρικό. Αμέσως μετά θα φύγουμε. Δεν ήταν ο προορισμός μας το Κούσκο· περαστικοί ήμασταν πηγαίνοντας προς το Αμπανκάι. Θα συνεχίσουμε το ταξίδι. Αυτό είναι το παλάτι του Ίνκα Ρόκα. Η Πλάσα ντε Άρμας* είναι κοντά. Πάμε σιγά-σιγά. Θα πάμε να δούμε και τον ναό του Αγκιαουάσι**. Το Κούσκο παραμένει ίδιο. Οι μεθύστακες και οι περαστικοί εξακολουθούν να κατουράνε εδώ. Κι όσο για μπόχα... δεν έχεις δει τίποτα ακόμα. Καλύτερες είναι οι αναμνήσεις! Άντε, πάμε!» «Ας τον αφήσουμε τον Γέρο να πάει στην κόλαση» του είπα. Μένει κανείς σε αυτό το παλάτι του Ίνκα Ρόκα; «Από την Ισπανική Κατάκτηση». «Ζούνε εκεί;» «Δεν είδες τα μπαλκόνια;» Η αποικιακή κατασκευή, που φαινόταν μετέωρη πάνω στο τείχος, έμοιαζε με πρόσθετος όροφος. Την είχα ξεχάσει. Στο στενοσόκακο, ο ισπανικός τοίχος, ασβεστωμένος, δεν έμοιαζε να χρησιμεύει παρά μόνο για να φωτίζει το τείχος. «Μπαμπά» του είπα. «Μιλάει κάθε πέτρα. Ας περιμένουμε λίγο». «Δε θα ακούσουμε τίποτα. Γιατί δεν μιλάνε. Εσύ είσαι που βρίσκεσαι σε σύγχυση. Γιατί εισχωρούν στη σκέψη σου και από εκεί σε αναστατώνουν». «Η κάθε πέτρα είναι διαφορετική. Δεν είναι λαξευμένες. Είναι σε κίνηση». Με έπιασε από το χέρι.

** Plaza de Armas del Cusco. Πλατεία των Όπλων. Η κεντρική πλατεία μιας πόλης παισιωμένη από το καθεδρικό ναό και τα κυβερνητικά κτήρια, σε όλες τις πόλεις που έχτισαν οι ισπανοί στην Αμερική. Του Κούσκο η πλατεία πήρε την τοποθεσία της αρχαίας πλατείας των Ίνκας, Αουκαϊπάτα (Haucaypata, πλατεία των τερπνών). Είχε μήκος τετρακοσίων ποδιών και μήκος 300 ποδιών. Ήταν η καρδιά της αυτοκρατορίας των Ίνκας. Από τις τέσσερις γωνίες της, ξεκινούσαν τους τέσσερις κύριους δρόμους της αυτοκρατορίας. Στο κέντρο του τετραγώνου υπήρχε ένα ιερό σκαλοπάτι που θα ανέβαινε από το κάτω κόσμο ένας θεός ή αυτοκράτορας. Σ.τ.Μ.*

Στην Αουκαϊπάτα γινόταν όλες οι τελετές, θυσίες στον Ίντι, ο θεός Ήλιος, και επίσης ήταν το μέρος για να γιορτάζουν με χορούς και τραγούδια. Σ.τ.Μ.

***Acllahuasi. Ναός όπου έμεναν έγκλειστες οι παρθένες της αυτοκρατορικής αριστοκρατίας για να υπηρετήσουν τον Ήλιο και τον Ίνκα. Σ.τ.Μ.*

**** Inca Roca. Όνομα του έκτου Ίνκα. Στο τείχος του παλατιού του βρίσκεται το φημισμένο βράχο των δώδεκα γονιών. Σ.τ.Μ.*

«Δίνουν την εντύπωση ότι κινούνται γιατί είναι ανόμοιες, περισσότερο ακόμα και από τις πέτρες στα χωράφια. Γιατί οι Ίνκα μετάλλαζαν σε λάσπη την πέτρα. Σου το έχω πει πολλές φορές». «Μπαμπά, μοιάζει να περπατούν, να ανακατεύονται, και όμως είναι ακίνητες». Αγκάλιασα τον πατέρα μου. Ακουμπισμένος στο στήθος του, ατένισα ακόμη μια φορά το τείχος. «Μένει κανείς μέσα στο παλάτι;» τον ξαναρώτησα. «Μια οικογένεια αριστοκρατών». «Όπως ο Γέρος;» «Όχι, είναι αριστοκράτες αλλά και επίσης φιλάργυροι, όχι όμως όπως ο Γέρος. Όπως ο Γέρος όχι! Όλοι οι άρχοντες του Κούσκο είναι φιλάργυροι». «Το επιτρέπει ο Ίνκα;» «Οι Ίνκα είναι νεκροί». «Αλλά όχι αυτό το τείχος. Γιατί δεν τον καταβροχθίζει τον αφέντη και κύριο του αν είναι φιλάργυρος; Αυτό το τείχος μπορεί να περπατήσει· θα μπορούσε να αναληφθεί στους ουρανούς ή να προχωρήσει μέχρι το τέλος του κόσμου, και να επιστρέψει. Δε γνωρίζουν φόβο αυτοί που μένουν μέσα;» «Γιέ μου, ο καθεδρικός είναι κοντά. Μας τρέλανε ο Γέρος. Πάμε να προσευχηθούμε». «Όπου κι αν πάω, οι πέτρες που πρόσταξε να πάρουν μορφή ο Ίνκα Ρόκα θα με συνοδεύουν. Θα ήθελα να κάνω εδώ έναν όρκο». «Έναν όρκο; Είσαι ταραγμένος, γιε μου. Πάμε στον καθεδρικό. Εδώ έχει πολύ σκοτάδι». Με φίλησε στο μέτωπο. Τα χέρια του έτρεμαν, όμως ήταν ζεστά. Περάσαμε το δρόμο, περάσαμε έναν άλλο πολύ φαρδύ, διασχίσαμε ένα στενό σοκάκι. Και είδαμε τους τρούλους του καθεδρικού. Βγήκαμε στην Πλάσα ντε Άρμας. Ο πατέρας μου με κρατούσε από το χέρι. Εμφανίστηκαν οι στοές με τις άσπρες ασίδες. Εμείς ήμασταν στον ίσκιο του ναού. «Δεν υπάρχει πλέον κανείς στην πλατεία» είπε ο πατέρας μου. Ήταν η μεγαλύτερη από όλες όσες είχα δει. Οι ασίδες έδειχναν σαν να ήταν στα πέρατα μιας σιωπηρής πάμπας στα ψυχρά κλίματα. Να έκραζε εδώ ένα γιανουίκου, η πάπια που τριγυρνάει στους νερόλακκους σ' εκείνες τις πάμπες! Προχωρήσαμε στην πλατεία. Τα μικρά δέντρα στο πάρκο έμοιαζαν σαν να είχαν επιτούτου φυτευτεί για να μοιάζουν μικροκαμωμένα μπροστά στον καθεδρικό και τους πύργους της εκκλησίας της Εταιρίας του Ιησού*. «Πώς να μπορέσουν να μεγαλώσουν τα δέντρα» είπα. «Εδώ μπροστά στον καθεδρικό και δεν μπόρεσαν». Ο πατέρας με πήγε στο προαύλιο. Ανεβήκαμε τα σκαλοπάτια. Έβγαλε το καπέλο του κοντά στην μεγάλη κεντρική πύλη. Μας πήρε αρκετό χρόνο να διασχίσουμε το προαύλιο. Τα βήματά μας αντηχούσαν πάνω στην πέτρα. Ο πατέρας μου προσευχόταν. Δεν επαναλάμβανε τις προσευχές τις συνηθισμένες, μιλούσε στο Θεό ελεύθερα. Βρισκόμασταν στον ίσκιο της πρόσοψης. Δεν μου είπε να προσευχηθώ, παρέμεινα με το κεφάλι ξεσκεπάστο, αποκαμωμένος. Ήταν μια τεράστια πρόσοψη, έμοιαζε να είναι τόσο φαρδιά όσο οι πρόποδες των βουνών που υψώνονται από τις όχθες μερικών λιμνών στα υψίπεδα. Μέσα στην σιωπή, οι πύργοι και το προαύλιο επαναλάμβαναν μέχρι και την παραμικρή αντήχηση, όπως τα πέτρινα βουνά που πλαισιώνουν τις παγερές λίμνες. Ο βράχος αντιγυρίζει βαθύ το κρώξιμο της πάπιας ή την ανθρώπινη φωνή. Αυτή η ηχώ είναι διάχυτη και μοιάζει να γεννιέται από το ίδιο το στήθος του ταξιδιώτη, που αφουγκράζεται, νιώθοντας να πλαντάζει απ' τη σιωπή. Στο γυρισμό, διασχίσαμε το προαύλιο, κατεβήκαμε τα σκαλοπάτια και μπήκαμε στον κήπο. «Ήταν η πλατεία των

τελετουργιών των Ίνκα» είπε ο πατέρας μου. «Κοίταξε την καλά, γιε μου. Δεν είναι τετράγωνη, αλλά μακρόστενη, από το νότο προς το βορρά». Η εκκλησία της Εταιρίας και η φαρδιά μητρόπολη και οι δυο με μια σειρά μικρές αψίδες που συνέχιζαν την γραμμή των τειχών, μας είχαν κυκλώσει. Απέναντι ο καθεδρικός και δίπλα ο ναός των Ιησουϊτών. Πού να πάει κανείς; Ήθελα να γονατίσω. Στις στοές περπατούσαν μερικοί περαστικοί· φώτα είδα σε λιγοστά μαγαζιά. Από την πλατεία δεν περνούσε κανείς

«Μπαμπά» του είπα. «Ο καθεδρικός, όσο πιο μακριά πηγαίνω, τόσο πιο μεγάλος φαντάζει. Ποιός τον έχτισε;» «Ο Ισπανός, με την πέτρα των Ίνκα και τα χέρια των ινδιάνων».

«Η Εταιρία είναι ψηλότερη».

**Compañía de Jesús, Τάγμα των Ιησουϊτών. Σ.τ.Μ.*

«Όχι. Είναι στενή».

«Και δεν έχει προαύλιο, βγαίνει από το έδαφος».

«Δεν είναι καθεδρικός, γιε μου».

Φαινόταν μια πλευρά των τρούλων μέσα στο σκοτάδι της νύχτας. «Βρέχει πάνω στον καθεδρικό;» –ρώτησα τον πατέρα μου.

«Πέφτει η βροχή πάνω στον καθεδρικό;»

«Γιατί ρωτάς;»

«Ναι, τον φωτίζει ο ουρανός. Αλλά δεν πρόκειται να τον αγγίζουν ούτε ο κεραυνός ούτε η βροχή». «Η βροχή, ναι, ο κεραυνός ποτέ. Με τη βροχή, δυνατή ή ψιλή, ο καθεδρικός φαίνεται μεγαλύτερος».

Μια κηλίδα από δέντρα εμφανίστηκε στους πρόποδες του βουνού. «Ευκάλυπτοι;» τον ρώτησα «Μάλλον. Δεν υπήρχαν τότε. Πίσω είναι το οχυρό, το Σακσαϊουαμάν. Δεν θα μπορέσεις να το δεις! Φεύγουμε νωρίς το πρωί. Δεν είναι δυνατό να πάμε νύχτα. Τα τείχη είναι επικίνδυνα. Λένε πως καταβροχθίζουν παιδιά. Αλλά οι πέτρες είναι σαν αυτές του παλατιού του Ίνκα Ρόκα, παρότι η καθεμιά είναι ψηλότερη από την κορυφή του παλατιού». «Τραγουδάνε οι πέτρες την νύχτα;»

«Μπορεί». «Τραγουδάνε σαν τις μεγαλύτερες πέτρες των ποταμών και των γκρεμών. Οι Ίνκα θα πρέπει να γνώριζαν την ιστορία κάθε πέτρας που είχε “μαγικές δυνάμεις” και θα πρέπει να τις μετέφεραν όλες για να κατασκευάσουν το οχυρό. Και αυτές με τις οποίες είναι χτισμένος ο καθεδρικός;» «Τις λάξευσαν οι Ισπανοί. Κοίτα την κόψη της γωνίας του πύργου». Ακόμα και στο μισοσκοτάδο φαινόταν η ακμή, ο ασβέστης που ένωνε την κάθε λαξευμένη πέτρα και την έκανε να ξεχωρίζει. «Θα πρέπει να τους αφαιρούσαν την “μαγεία”, χτυπώντας τες με καλέμι. Αλλά οι τρούλοι των πύργων, ίσως κρατάνε ακόμη την λάμψη που, όπως λέγεται, χαρακτηρίζει την δόξα. Κοίτα μπαμπά! Λάμπουν τώρα». «Ναι, γιε μου. Σαν παιδί που είσαι, βλέπεις κάποια πράγματα που δεν τα βλέπουμε εμείς οι μεγαλύτεροι. Η αρμονία του Θεού υπάρχει στην γη. Ας τον συγχωρήσουμε τον Γέρο, αφού χάρη σε αυτόν γνώρισες το Κούσκο.

Αύριο θα 'ρθουμε στον καθεδρικό». «Αυτή η πλατεία, είναι ισπανική;» «Όχι. Η πλατεία όχι. Οι ασπίδες, οι ναοί. Η πλατεία, όχι. Την έφτιαξε ο Πατσακούτεκ*, ο Ίνκα Ανακαινιστής της Γης. Δεν είναι αλλιώτικη από τις εκατοντάδες πλατείες που έχεις δει;»

«Γι' αυτό μάλλον θα κρατάει τη λάμψη του ουρανού. Μας φωτίζει από τις προσόψεις των καμπαναριών. Μπαμπά, ας ήτανε να μας βρει εδώ το ξημέρωμα!» «Μπορεί ο Θεός να ζει καλύτερα σε αυτή την πλατεία, γιατί αυτή έχει διαλέξει ο Ίνκα για κέντρο του κόσμου. Δεν αληθεύει πως η Γη είναι στρόγγυλη. Είναι μακρόστενη· να το θυμάσαι, γιε μου, ότι πάντα περπατούσαμε κατά μήκος ή κατά πλάτος της Γης». Πλησίασαμε την Εταιρία. Δεν επιβαλλόταν πάνω σου, σ' έκανε άλλον άνθρωπο. Θέλησα να τραγουδήσω δίπλα στην μοναδική της πόρτα. Δεν ήθελα να προσευχηθώ. Ο καθεδρικός ήταν υπερβολικά μεγάλος, σαν την ασπίδα της δόξας για αυτούς που βασανίστηκαν μέχρι το θάνατο Του. Μπροστά από την πρόσοψη της Εταιρίας, που την έβλεπα ολόκληρη, με κυρίευσε η επιθυμία να τραγουδήσω κάποιον ύμνο, διαφορετικό από τα τραγούδια που είχα ακούσει να λένε οι ινδιάνοι στα κέτσουα ενώ έκλαιγαν στις μικρές εκκλησίες των χωριών. Όχι! Κανένα δακρύβρεχτο τραγούδι! Με στρατιωτικό βηματισμό κατευθυνθήκαμε προς το Αμάρου Κάντσα*, το παλάτι του Ουάινα Κάπακ** και προς το ναό των Άγκιας***. «Την Εταιρία, την έχτισαν κι με τις πέτρες των Ίνκας;» ρώτησα τον πατέρα μου. «Οι Ισπανοί, γιε μου, τί άλλες πέτρες θα λάξευαν στο Κούσκο; Τώρα θα δεις!» Τα τείχη του παλατιού και του ναού, ινκαϊκά και τα δυο, διαμόρφωναν ένα στενό δρόμο που έβγαζε στην πλατεία.

**Pachacútec, ένατος Ίνκα, μέγας επεκτατικός της αυτοκρατορίας. Σ.τ.Μ.*

***Huayna Cápac, δωδέκατος Ίνκα, πατέρα του Ουάσκαρ και του Αταουάλπα. Πρόλαβε να μάθει τον ερχομό των ευρωπαίων στην Αμερική. Σ.τ.Μ.*

****Acellas, δηλαδή ο Αγκιαουάσι. Άγκιας σημαίνει «εκλεκτός», αναφέρεται στις παρθένες του Ηλίου. Σ.τ.Μ.*

«Δεν υπάρχει καμιά πόρτα σε αυτό το δρόμο» είπε ο πατέρας μου. «Είναι ίδιος όπως τότε με τους Ίνκα. Χρησιμεύει μόνο για να περνάει ο κόσμος. Πλησίασε! Πάμε. Ας προχωρήσουμε».

Έμοιαζε λαξευμένο στο ζωντανό βράχο. Λέμε ζωντανό βράχο, τον άγριο, πάντα, βράχο, το βράχο εκείνο τον καλυμμένο με παράσιτα ή κόκκινες λειχήνες. Αυτός ο δρόμος μοιάζει με τα τοιχία που έχουν λαξεύσει τα ποτάμια και από όπου κανείς δεν περνάει εκτός από το νερό που πορεύεται ήσυχα ή με βία. «Ονομάζεται Λορέτο Κίχιου» είπε ο πατέρας. «Κίχιου, μπαμπά;» «Έτσι ονομάζονται στα κέτσουα οι σχισμές στα βράχια. Όχι αυτές στα συνηθισμένα βράχια, αλλά στα βράχια τα τεράστια, ή εκείνα με τις ατελείωτες φλέβες, που διασχίζουν τις οροσειρές και πορεύονται ανώμαλα, πλάθοντας τα θεμέλια για τα βουνά με το αιώνιο χιόνι*, που με το φως τους, τυφλώνουν τους ταξιδιώτες. «Εδώ είναι τα ερείπια του ναού του Αγκιαουάσι, και του Αμάρου Κάντσα» αναφώνησε ο πατέρας μου. Ήταν γαλήνια αυτά τα τείχη, από τέλειες πέτρες. Αυτό του Αγκιαουάσι ήταν πολύ ψηλό, και χαμηλό το άλλο, με φίδια χαραγμένα στο ανώφλι της πόρτας. «Δεν μένει κανείς μέσα;» ρώτησα

«Μόνο στο Αγκιαουάσι· οι καλόγριες της Αγίας Αικατερίνης, μακριά. Είναι έγκλειστες. Ποτέ δεν βγαίνουν». Το Αμάρου Κάντσα, το παλάτι του Ουάινα Κάπακ,

ήταν ένα ερείπιο, η κορυφή του κατέρρεε. Η διαφορά του ύψους που υπήρχε ανάμεσα στα τείχη του και σε εκείνα του ναού, επέτρεπε στο φως να διεισδύει μέχρι το δρόμο και να αναχαιτίζει καλύτερα τον ίσκιο. Ο δρόμος ήταν όλο φως, δεν έδειχνε άκαμπτος. Κι αν δεν ήταν τόσο στενός, ίσως στις ίσιες πέτρες να χάλαγε η ευθυγράμμιση τους. Έτσι όμως, ήταν η μια κοντά στην άλλη, δε βρίσκονταν σε έξαψη, δε μιλούσαν, δεν είχαν την ίδια ενεργητικότητα με τις πέτρες εκείνες που έπαιζαν στο τείχος του παλατιού του Ίνκα Ρόκα· ήταν το ίδιο το τείχος που επέβαλλε τη σιωπή, κι αν κάποιος τραγουδούσε εκεί με πανέμορφη φωνή, οι πέτρες θα επαναλάμβαναν τέλεια σε απαράλλαχτο τόνο τη μουσική.

*Nevado βουνό με αιώνιο χιόνι σε μεγάλο υψόμετρο της οροσειράς των Άνδεων. Σ.τ.Μ.

Ήμασταν μαζί, εγώ να αναπολώ τις περιγραφές του Κούσκο που είχε κάνει ο πατέρας μου στα ταξίδια του. Και τότε άκουσα ένα τραγούδι. «Η Μαρία Αγκόλα!» του είπα. «Ναι. Κάτσε ήσυχα. Είναι εννιά η ώρα. Ακούγεται και στην πάμπα του Άντα, πέντε λεύγες μακριά. Οι ταξιδιώτες σταματούν και σταυροκοπιούνται». Η Γη θα έπρεπε να μεταμορφωθεί σε χρυσάφι αυτή τη στιγμή, και εγώ επίσης, όχι μόνο τα τείχη και η πόλη, οι πύργοι, το προαύλιο και οι προσόψεις που είχα δει. Η φωνή της καμπάνας αναδυόταν. Και μου φάνηκε ότι αντίκρισα μπροστά μου, την εικόνα των προστατών μου, των ινδιάνων δημάρχων — τον δον Μάιουα και τον δον Βίκτωρ Πούσα, να προσεύχονται γονατισμένοι μπροστά στην πρόσοψη της ασπρισμένης πλινθόκτιστης εκκλησίας του χωριού μου, ενώ το φως του ηλιοβασιλέματος δεν έλαμπε, άλλα τραγουδάγε. Στα χτενοέλατα, οι αετοί, τα ουαμάντσα**, που προκαλούν τόσο φόβο καθότι σαρκοβόρα πουλιά, σήκωναν το κεφάλι τους, ρουφούσαν το φως, πλάνταζαν. Εγώ το ήξερα πως η φωνή της καμπάνας έφτανε πέντε λεύγες μακριά. Νόμιζα ότι θα εκραγεί στην πλατεία. Άλλα δυνάμωνε σιγά-σιγά στα κατάλληλα χρονικά διαστήματα, και το τραγούδι γινόταν εντονότερο, διαπερνούσε τα πάντα, και όλα μετατρέπονταν σε αυτή τη μουσική του Κούσκο, που άνοιγε τις πύλες της μνήμης. Στις μεγάλες λίμνες, ειδικά σε αυτές που έχουν νησιά και καλαμιώνες, υπάρχουν καμπάνες που σημαίνουν τα μεσάνυχτα. Στο άκουσμα του λυπητερού τους τραγουδιού, πύρινοι ή χρυσοί τάυροι βγαίνουν από τα νερά, σέρνοντας αλυσίδες, ανεβαίνουν στις βουνοκορφές και μουκανίζουν στο παγωμένο αγιάζι, γιατί στο Περού οι λίμνες βρίσκονται στα ψηλά. Σκέφτηκα ότι αυτές οι καμπάνες θα έπρεπε να είναι ίγιας***, αντανakλάσεις της «Μαρία Αγκόλα», που θα μετάλλαζε τα φίδια αμάρους**** σε τάυρους. Από το κέντρο της οικουμένης, η φωνή της καμπάνας, καταδυόμενη στις λίμνες, θα πρέπει να είχε μεταμορφώσει τα αρχαία πλάσματα.

**María Angola*, περίφημη καμπάνα του καθεδρικού του Κούσκο, τοποθετημένη από το 1659. Έχει ύψος 2.15μ. και 2μ διαμέτρον. Βάρος 50 τόνους. Ο λαός λέει ότι ο χρυσός για την κατασκευή της προέρχεται από δωρεάς μια γυναίκα ονόματι Μαρία Αγκόλα.

***Wamancha*, γεράκι, οικ. *Accipiter*. Σ.τ.Μ.

****Illas*, ον με μαγικές ικανότητες. Σ.τ.Μ.

*****Amaru*, αρχαίος θεός, ο Αμάρον, που είχε μορφή φιδιού και έμενε στις λίμνες στο βάθος, μεταμορφώθηκε σε τάυρο. Συσχετίζεται η εμφάνιση του αμάρου με κατακλυσμούς και μεγάλες αλλαγές στο σύμπαν.

«Μπαμπά» του είπα, όταν σταμάτησε να σημαίνει η καμπάνα. «Δεν μου είπες ότι θα φτάναμε στο Κούσκο για να είμαστε πανευτυχείς;»

«Ο Γέρος είναι εδώ!» είπε. «Ο Αντίχριστος!» «Αύριο φεύγουμε πιά. Και εκείνος θα πάει στα τσιφλίκια του. Οι καμπάνες που βρίσκονται στις λίμνες που είδαμε στα υψίπεδα, δεν είναι ίγας της «Μαρία Αγκόλα»;» «Μπορεί, γιε μου. Εσύ ακόμα σκέπτεσαι σαν παιδί.» «Είδα, τον δον Μάιουα, όταν σήμαινε η καμπάνα». «Έτσι είναι. Η φωνή της μας ζωντανεύει την ανάμνησή του. Πάμε!» Μες στο μισοσκόταδο πορευόταν τα σκαλιστά φίδια πάνω από την πύλη του παλατιού του Ουάινα Κάπακ. Δεν υπήρχε τίποτα άλλο σε κίνηση σε αυτό το ατσάλινο κίχγιου. Μας ακολούθησαν, παλλόμενα, ίσαμε το σπίτι. Ο πόγκο περίμενε στην πόρτα. Έβγαλε το καπέλο του και έτσι ακάλυπτος μας ακολούθησε μέχρι την τρίτη αυλή. Ερχόταν αθόρυβα, με τα μαλλιά ανορθωμένα, αναστατωμένα. Του μίλησα στα κέτσουα. Με κοίταξε παραξενεμένος.

«Δεν ξέρει να μιλάει;» ρώτησα τον πατέρα μου. «Δεν τολμάει» μου είπε. «Παρότι μας συνοδεύει στο μαγεριό». Σε κανένα από τα εκατοντάδες χωριά που είχα ζήσει με τον πατέρα μου, δεν υπήρχαν πόγκο. «Παπούλη» του είπα στα κέτσουα. «Είσαι από το Κούσκο;» «Μάναν»* απάντησε. «Από το τσιφλίκι». Είχε ένα ξεχειλωμένο πόντσο, πολύ κοντό. Υποκλίθηκε και ζήτησε άδεια για να φύγει. Υποκλίθηκε σα σκουλήκι που επιζητούσε να ποδοπατηθεί. Αγκάλιασα τον πατέρα μου, όταν άναψε το φως της λάμπας. Η ευωδιά του σεδρόν ερχόταν ίσαμε μας. Δεν μπορούσα να κρατήσω το κλάμα. Έκλαψα σαν να βρισκόμουν στις όχθες μιας μεγάλης άγνωστης λίμνης. «Είναι το Κούσκο!» μου είπε ο πατέρας μου. «Έτσι αδράχνει τα παιδιά των ξενιτεμένων. Χώρια το τραγούδι της “Μαρία Αγκόλα”». Δεν ήθελε να ξαπλώσει στο κρεβάτι του Γέρου.

«Να φτιάξουμε τα κρεβάτια μας» είπε.

**Manan, κατηγορικό όχι. Σ.τ.Μ.*

Στρώσαμε χάμω, όπως κάναμε στους διαδρόμους των σπιτιών, στα χωριά όπου μας φιλοξενούσαν. Τα μάτια μου ήταν υγρά. Έβλεπα τον ινδιάνο του τσιφλικιού, την παραξενευμένη του έκφραση, τα μικρά φίδια του Αμάρου Κάντσα, τις λίμνες να ταραζονται από την φωνή της καμπάνας. Τώρα πια θα προέλαυναν οι ταύροι, γυρεύοντας τις βουνοκορφές! Προσευχηθήκαμε δυνατά. Ο πατέρας μου ζήτησε από τον Θεό να μην ακούει τις προσευχές που έλεγε ο Γέρος με το ρυπαρό του στόμα σε όλες τις εκκλησίες, ακόμα και στους δρόμους.

(συνεχίζεται...)

<http://www.poiein.gr/2012/09/16/jose-maria-arguedas-oa-aaceu-dhiouiea-ioon-neoossia-nunc-issio-a-ynio/>